

Garkalnes novada Dome

Garkalnes vidusskola

Reģ. Nr. 4313902768

Vidzemes šosejā 34, Garkalnē, Rīgas raj. LV-2137, tālrunis/fakss 7998480, e-pasts garkalne@latnet.lv

Noteikumi Nr.2/ 4

2010.gada 31.augustā

Garkalnes novadā

DROŠĪBAS NOTEIKUMI MĀJTURĪBAS UN TEHNOLOĢIJU NODARBĪBĀS

Ministru kabineta 2009.gada 24.novembra noteikumiem Nr.1338

„Kārtība, Kādā nodrošināma izglītojamo

drošība izglītības iestādēs un to organizētajos pasākumos”

I Vispārējās prasības

1. Noteikumi sastādīti, lai sekmīgi realizētu izglītošanās procesu mājturības un tehnoloģiju nodarbībās, realizējot pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības standarta prasības.

2. Noteikumi nosaka:

I Vispārējās prasības;

II Drošības noteikumus apstrādājot koksni ar rokas darba rīkiem;

III Drošības noteikumus strādājot ar pārnēsājamiem elektroinstrumentiem (urbi, zāģi u.c.)

IV Drošības noteikumus apstrādājot metālu ar rokas darbarīkiem

V Drošības noteikumus strādājot pie metālapstrādes darbarīkiem;

VI Drošības noteikumus strādājot pie uzasināšanas darbmašīnas (elektrotecilas);

VII Drošības noteikumus strādājot pie urbjmašīnas;

VIII Drošības noteikumus strādājot pie kokapstrādes virpas;

IX Drošības noteikumus strādājot pie ripzāģa;

X Rīcību bīstamās situācijās.

3. Pirms darba uzsākšanas jāuzvelk halāts, priekšauts un galvassega, atbilstoši tam darba veidam, kuru veiks.

4. Gatavojoties darbam, jāpārbauda darba vieta un darba rīku kārtība.

5. Sevišķi lielu uzmanību jāpievērš individuālo aizsardzības līdzekļu pareizai pielietošanai (maskas, acenes, vairogi).

6. Sakārtojiet individuālās lietošanas instrumentus pedagoga noteiktā kārtībā! Noņemiet no tiem visu nevajadzīgo!

7. Ja darba gaitā rodas ievainojumi, nekavējoties par notikušo jāziņo pedagogam

II Drošības noteikumi apstrādājot koksni ar rokas darba rīkiem

Darba laikā.

7. Ievērojiet vispārējās prasības mājturības un tehnoloģiju darbnīcās.

8. Stingri nostipriniet skrūvgaldā apstrādājamo materiālu!

9. Lietojiet tikai nesabojātus, labi sagatavotus un uzasinātus instrumentus, tikai atbilstoši to nozīmei!

10. Strādājiet tikai ar darbam piemērotām, gludām, labi uzasinātām ēvelēm!

11. Tehnoloģiskās operācijas (zāģēšanu, detaļu savienošanu) izpildiet uz skrūvgalda šim nolūkam paredzētās vietās, izmantojiet atbilstošās ierīces, atbalsta dēļus utt.!

12. Notīriet skrūvgaldu no atkritumiem un ēvelskaidām. Savlaicīgi nododiet pedagogam kopējas lietošanas instrumentus!

13. Nenovērsiet uzmanību no veicamā darba, lietojiet pareizus darba paņēmienus!
14. Līmi sagatavojiet un karsējiet tikai pedagoga uzraudzībā un labi ventilējamā vietā!
15. Kokapstrādes darbnīcā nelietojiet atklātu uguni un elektriskās sildierīces!
16. Zāģējot vajadzības gadījumā lietojiet zāģlādi!
17. Ēveles attīriet no ēveļskaidām tikai ar koka ķīļu palīdzību!
18. Ja instruments tiek sabojāts darba laikā, nekavējoties to nomainiet, pedagoga klātbūtnē.

Pēc darba beigšanas.

19. Materiālu pārpalikumu, nepabeigtos izstrādājumus nododiet pedagogam.
20. Pārbaudiet instrumentu stāvokli un nolieciet tos pedagoga noteiktā kārtībā!
21. Ar birsti notīriet savu darba vietu! Nepūtiet un neslaukiet skaidas ar rokām!
22. Pārbaudiet ķīļu stāvokli, līdz 2 – 5 mm attālumam ieskrūvējiet skrūvgalda piespiedkārbas.
23. Sakārtojieties pats!
24. Atstājiet darbnīcu tikai ar pedagoga atļauju!

III Drošības noteikumi strādājot ar pārnēsājamiem elektroinstrumentiem (urbi, zāģi u.c.)

Darba laikā

19. Ievērojiet vispārējās prasības mājturības un tehnoloģiju darbnīcās
20. Saņemot instrumentu, pārlicinieties:
  - 20.1. par visu savienojumu drošību;
  - 20.2. vai nav traucēta atbilstošo detaļu kustība;
  - 20.3. vai griezējinstrumenta griežas pareizā virzienā;
  - 20.4. vai nav bojāts sprieguma pievadkabelis un aizsardzības sazemējums;
  - 20.5. kā darbojas ieslēgšanas un izslēgšanas slēdzis!
  - 20.6. pārbaudiet, vai tie nav bojāti!
21. Veiciet tikai pedagoga atļautos darbus!
22. Sekojiet, lai apstrādājamā materiālā nebūtu naglas un citi metāla priekšmeti!
23. Nepieļaujiet instrumenta saskari ar mitrumu, netīrumiem, metāla skaidām un nevajadzīgiem priekšmetiem!
24. Sekojiet sazemējuma stāvoklim!
25. Ieslēdziet elektroinstrumentu tikai pēc apstrādājamās detaļas nostiprināšanas paredzētajā vietā, tuviniet instrumentu detaļai lēnām, plūstoši, bez asām kustībām un bez grūdieniem!
26. Nestrādājiet ar instrumentu, kurš vibrē!
27. Apstrādājiet tikai droši nostiprinātās detaļas!
28. Ja nepieciešams atstāt darbavietu, obligāti atslēdziet elektroinstrumentu no tīkla! Novietojiet instrumentu stabilā, drošā vietā!
29. Strādājot ar elektroinstrumentu, sekojiet barojošā kabeļa stāvoklim!
30. Nemainiet un neregulējiet griezējinstrumentu, neatvienojot elektroinstrumentu no tīkla!
31. Nepārvielojieties no viena darba iecirkņa uz otru ar ieslēgtu instrumentu!

Pēc darba beigšanas.

33. Atslēdziet elektroinstrumentu no tīkla, atvienojiet sazemējumu un notīriet no instrumenta ar birsti putekļus un citus netīrumus!
34. Nododiet instrumentus pedagogam!
35. Sakārtojieties pats!
36. Atstājiet darbnīcu tikai ar pedagoga atļauju!

IV Drošības noteikumi apstrādājot metālu ar rokas darbarīkiem

Darba laikā

37. Ievērojiet vispārējās prasības mājturības un tehnoloģiju darbnīcās.
38. Ja jācērt metāls, uzlieciet brilles!
39. Sakārtojiet nepieciešamo inventāru (aizsargtīklu, birsti vīļu tīrīšanai, tabureti u.c.)!
40. Pārbaudiet skrūvspīļu stāvokli (saspiedējplāksnēm jābūt stingri pieskrūvētām, to rievojums nedrīkst būt nodilis)!
41. Stingri nostipriniet skrūvspīles apstrādājamo detaļu! Skrūvspīļu sviru pārvietojiet lēnām, lai netraumētu rokas!
42. Strādājiet tikai ar darba kārtībā esošiem instrumentiem!
43. Lai nepieļautu traumas, sekojiet, lai:
  - 43.1.āmuru sitējvirsmā būtu viegli izliekta, bez plaisām;
  - 43.2.vīlēm būtu pareizas formas un nebojāti koka rokturi;
  - 43.3.sitamajiem griezējinstrumentiem nebūtu saplacināta sitienu saņemošā virsma;
  - 43.4.cirtņa garums būtu vismaz 150 mm;
  - 43.5.strādājot ar vīlēm, pieturošās rokas pirksti atrastos uz vīles!
44. Nepārbaudiet ar pirkstiem apvīlējamās virsmas kvalitāti!
45. Nelietojiet uzgriežņu atslēgas, kuru izmērs neatbilst uzgriežņa izmēram, nepagariniet atslēgas rokturi ar otras atslēgas vai cita paņēmiena palīdzību!
46. Lietojiet atslēdznieku instrumentus tikai atbilstoši to tiešajai nozīmei!
47. Griežot ar šķērēm sagatavi no metāla plates, pieturiet to ar roku, kurā uzvilks cimdus!

Pēc darba beigšanas.

48. Pārbaudiet instrumentu stāvokli un par to bojājumiem ziņojiet pedagogam!
49. Sakārtojiet instrumentus, novīlējiet asumus, attīriet vīles no metāla skaidām
50. Uzmanīgi novāciet darbavietu (skaidas nenopūtiet, netīriet ar rokām, bet birsti)! Atkritumus saberiet speciālā kastē!
51. Sakārtojiet instrumentus pedagoga noteiktā kārtībā!
52. Sakārtojieties pats!
53. Atstājiet darbnīcu tikai ar pedagoga atļauju!

V Drošības noteikumi strādājot pie metālapstrādes darbarīkiem

Darba laikā

54. Ievērojiet vispārējās prasības mājturības un tehnoloģiju kabinetā.
55. Pārbaudiet aizsargnorobežojumu stiprinājumu drošību un virpas korpusa sazēmējumu!
56. Sagatavojiet instrumentus un sagataves noteiktā kārtībā tām paredzētā vietā!
57. Stingri nostipriniet griezni un apstrādājamo detaļu, izņemiet atslēgu no patronas un nolieciet noteiktā vietā!
58. Parādiet pedagogam, ka esat gatavi darbam!
59. Pārbaudiet virpas darbu tukšgaitā, ieslēgšanas un izslēgšanas kārbas darbību, vadības sviras!
60. Tieši pirms darba sākuma uzlieciet aizsargbrilles!
61. Lēni tuviniet griezni apstrādājamai detaļai, nepieļaujiet skaidas biezuma palielināšanos!
62. Lai izvairītos no traumām:
  - 62.1.netuviniet galvu patronai vai griezējinstrumentam;
  - 62.2.nesniedziet un nesaņemiet priekšmetus pāri kustībā esošām virpas daļām;
  - 62.3.neatbalstieties pret virpu, nelieciet uz tās instrumentus un sagataves;

- 62.4.nemēriet apstrādājamo detaļu, neeļļojiet, netīriet un nenovāciet skaidas no virpas, kamēr tā nav pilnīgi apstājusies;
- 62.5.nepieļaujiet, ka grieznis grieztu pārāk garu skaidu;
- 62.6.neapturiet virpu, bremzējot patronu ar roku;
- 62.7.neatejiet no virpas, to neizslēdzot;
- 62.8.nepieturiet un neķeriet ar roku nogriežamo detaļu!
- 63. Detaļu slīpēšanu izdariat ar stingrā rokturī iestiprinātu vīli vai smilšpapīru (rokturim jābūt ar aizsardzības gredzenu)!
- 64. Pirms virpas izslēgšanas attāliniet griezni no apstrādājamā materiāla!
- 65. Lietojiet bultu un uzgriežņu izmēriem atbilstošas atslēgas!
- 66. Ja darba laikā tīklā pazūd spriegums, nekavējoties izslēdziet virpu!

Pēc darba beigšanas.

- 67. Attāliniet suportu un izslēdziet elektrodzinēju!
- 68. Ar birsti notīriet skaidas no virpas!Nepūtiet skaidas un neslaukiet tās ar roku!
- 69. Noslaukiet un saeļļojiet virpu, sakārtojiet instrumentus un individuālās aizsardzības līdzekļus!
- 70. Parādiet pedagogam, kādā stāvoklī atstājat virpu!
- 71. Sakārtojieties pats!
- 72. Atstājat darbnīcu tikai ar pedagoga atļauju!

VI Drošības noteikumi strādājot pie uzasināšanas darbmašīnas (elektrotecilas)

Darba laikā

- 74. Ievērojiet vispārējās prasības mājturības un tehnoloģiju kabinetā.
- 75. Pārliecinieties, vai tecilas disks nav ieplīsis un pārbaudiet, kā tas ir nostiprināts!
- 76. Nostipriniet atbalstu 2 – 3 mm attālumā no tecilas diska!
- 77. Paejiet sāņus no bīstamās zonas un pārbaudiet darbmašīnu tukšgaitā!
- 78. Tieši pirms darba sākuma uzlieciet aizsargbrilles.
- 79. Asinot instrumentu, turiet to stingri, lēnām, bez grūdieniem tuviniet to tecilas diskam nedaudz augstāk par tā horizontālo asi!
- 80. Nenoliecieties pie asināmā instrumenta, lai sekotu tā uzasināšanas gaitai!
- 81. Instrumenta un tecilas saskari nosakiet pēc dzirkstelēm! Uzasināšanas kvalitāti nosakiet pēc tam, kad instruments ir attālināts no tecilas!
- 82. Neasiniet uz diska sānu virsmas!
- 83. Necentieties noteikt instrumenta uzasināšanas kvalitāti ar tausti!
- 84. Nelieciet uz darbmašīnas asināmos instrumentus, šablonus un citus priekšmetus!
- 85. Ja vajag atiet no darbmašīnas, izslēdziet to un sagaidiet tās pilnīgu apstāšanos!

Pēc darba beigšanas.

- 86. Izslēdziet darbmašīnu un (pēc diska pilnīgas apstāšanās) noslaukiet to ar birsti!
- 87. Sakārtojiet individuālās aizsardzības līdzekļus!
- 88. Nododiet darbmašīnu pedagogam!
- 89. Sakārtojieties pats!
- 90. Atstājat darbnīcu tikai ar pedagoga atļauju!

VII Drošības noteikumi strādājot pie urbmašīnas

Pirms darba uzsākšanas.

- 91. Ievērojiet vispārējās prasības mājturības un tehnoloģiju kabinetā.
- 92. Pārbaudiet siksnas pārvada aizsardzības norobežojuma drošību!
- 93. Pārbaudiet korpusa sazemējumu!

94. Stingri nostipriniet urbi patronā!
95. Pārbaudiet urbjmašīnu tukšgaitā, ieslēgšanas un izslēgšanas pogu darbību!
96. Stingri nostipriniet detaļu spīlēs vai konduktorā!
97. Tieši pirms darba uzsākšanas uzlieciet aizsargbrilles!
98. Nelietojiet urbjus, kuru nostiprināšanas detaļa izdilusi!
99. Kad urbis ir sasniedzis vajadzīgos apgriezienus, tuviniet to detaļai lēnām, bez rāvieniem un pārlietas piepūles!
100. Pirms urbšanas paredzamo caurumu centros iesitiet padziļinājumus! Koka sagatavēm to var izdarīt ar īlenu!
101. Urbšanas beigās esiet īpaši uzmanīgi: samaziniet spiedienu uz urbja padeves sviru!
102. Urbjot lielas koka detaļas, zem tām palieciet dēļa vai daudzslāņu finiera nogriezni!
103. Lai izvairītos no traumām:
  - 103.1.netuviniet galvu urbim;
  - 103.2.nestrādājiet cimdos;
  - 103.3.nelieciet uz urbja pamatnes nevajadzīgus priekšmetus;
  - 103.4.neeļļojiet un neatdzesējiet urbi, izmantojot lupatas;
  - 103.5.nebremzējiet patronu vai urbi ar roku;
  - 103.6.neatejiet no urbja, to neizslēdzot.
104. Ja pazūd spriegums, nekavējoties izslēdziet elektrodzinēju!
105. Pirms izslēdziet elektrodzinēju, attāliniet urbi no detaļas!

Pēc darba beigšanas.

106. Pēc urbjmašīnas apturēšanas notīriet skaidas ar birsti! Nepūtiet skaidas, neslaukiet tās ar rokām!
107. Izņemiet urbi no patronas un nododiet darbgaldu pedagogam!
108. Sakārtojieties pats!
109. Atstājiet darbnīcu tikai ar pedagoga atļauju!

VIII Drošības noteikumi strādājot pie kokapstrādes virpas

Darba laikā

110. Ievērojiet vispārējās prasības mājturības un tehnoloģiju kabinetā.
111. Pārbaudiet siksnas aizsarga stiprinājumu!
112. Pārbaudiet virpas korpusa sazemējumu!
113. Novāciet no virpas nevajadzīgus priekšmetus!
114. Pārbaudiet, vai sagatavē nav zari, plaisas, veicot tās rupjo apstrādi līdz vajadzīgajai formai! Pēc tam stingri nostipriniet to virpas rotējošos centros!
115. Nostādiet atbalstu 2 – 3 mm attālumā no detaļas un nostipriniet to pret sagataves centra līniju!
116. Pārbaudiet griezējinstrumenta uzasinājumu!
117. Pārbaudiet virpu tukšgaitā, tās ieslēgšanas un izslēgšanas pogu darbību!
118. Tieši pirms darba sākuma uzlieciet aizsargbrilles!
119. Tuviniet griezējinstrumentu materiālam tikai pēc pilnu apgriezienu sasniegšanas!
120. Dariet to lēnām, bez lielas piepūles!
121. Savlaicīgi pārbīdiet atbalstu tuvāk detaļai, nepieļaujiet lielu atstarpi!
122. Lai izvairītos no traumām:
  - 122.1.netuviniet galvu virpai;
  - 122.2.nesaņemiet un nepasniedziet priekšmetus pāri strādājošai virpai;
  - 122.3.detaļu mēriet tikai pēc pilnīgas virpas apstādināšanas;
  - 122.4.neapturiet virpu, bremzējot ar roku rotējošo detaļu;
  - 122.5.neatejiet no virpas, to neizslēdzis!

123. Apturiet virpu!
124. Nolieciet paredzētajās vietās instrumentus!
125. Notīriet skaidas, izmantojot birsti! Nepūtiet skaidas, neslaukiet tās ar rokām!
126. Parādiet pedagogam, kādā stāvoklī ir virpa pēc darba pabeigšanas!
127. Sakārtojieties pats!
128. Atstājiet darbnīcu tikai ar pedagoga atļauju!

IX Drošības noteikumi strādājot pie ripzāģa

Darba laikā

129. Ievērojiet vispārējās prasības mājturības un tehnoloģiju kabinetā.
130. Pārbaudiet, lai zāģa disks būtu apgādāts ar nepieciešamām aizsardzības ierīcēm!
131. Strādājot pie kombinētās darbmašīnas, neizmantojiet vienlaicīgi zāģi un ēveļdisku!
132. Rūpīgi pārbaudiet zāģa centrējumu un nostiprinājumu, pārlicinieties, vai nav plaisu, bojātu zāģa zobu!
133. Pārlicinieties, vai pareizi noregulēta vadsliede, ķīlnazis (tam jābūt par 0,5 mm biezākam par zāģa ceļu)!
134. Pārbaudiet darbgalda sazēmējumu!
135. Pārbaudiet vai zāģmateriālos nav naglu, ļoti cietu saru un tml.!
136. Pārbaudiet darbmašīnas darbu tukšgaitā, tās ieslēgšanas un izslēgšanas kārbu!
137. Tieši pirms darba sākuma uzlieciet aizsargbrilles!
138. Zāģmateriālu bīdīet lēnām, bez grūdieniem! Noturiet to stingri un taisni!
139. Ja jāzāģē sagataves, kas pārsniedz zāģa galda garumu, izmantojiet papildus balstus ar rullīšiem!
140. Sekojiet, lai koksnes un zāģa saskares vietā zāģa zobi virzītos no augšas uz leju!
141. Koksnes virzīšanai izmantojiet speciālu bīdītāju!
142. Nebīdīet kokmateriālu, spiežot ar vēderu, stāviet sānis no kokmateriāla virzīšanās ceļa!
143. Neizņemiet un neslaukiet skaidas no strādājošas darbmašīnas!
144. Ja sākas kludzieni, sitieni vai citi ripzāģa darbībai neraksturīgi trokšņi, nekavējoties izslēdziet darbmašīnu!
145. Pirms aiziešanas no darbmašīnas, izslēdziet to un pagaidiet, kamēr tā pilnīgi apstājas!
146. Nebremzējiet izslēgtu, bet vēl rotējošu zāģi!

Pēc darba beigšanas.

147. Apstādiniet darbmašīnu!
148. Pēc pilnīgas zāģa apstāšanās notīriet zāģi un sakārtojiet darbavietu!
149. Nododiet darbmašīnu pedagogam!
150. Sakārtojieties pats!
151. Atstājiet darbnīcu tikai ar pedagoga atļauju!

X Rīcība bīstamās situācijās

152. Pārtraukt darbu un ziņot pedagogam, ja rodas bīstama situācija, kura apdraud izglītojamo veselību vai dzīvību.
153. Ja gūta kaut nenožīmīga trauma, par to nekavējoties ziņot pedagogam.
154. Avārijas situācijā (ugunsgrēka izcelšanās gadījumā vai citā bīstamā situācijā) pēc pedagoga rīkojuma ātri, bez panikas jāatstāj mājturības un tehnoloģiju kabinets.
155. Ja izglītojamam nepieciešama pirmā palīdzība, tad rīkoties kā nosaka „Pirmās palīdzības sniegšanas noteikumi”, informēt pedagogu un ārkārtas gadījumā izsaukt neatliekamo medicīnisko palīdzību pa tālruni 112.

Direktors:

L. Bruģis